

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

Кафедра початкової освіти

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до підготовки і захисту курсових робіт
з фахових дисциплін
здобувачами вищої освіти
спеціальності 013 «Початкова освіта»

Мелітополь, 2020

Методичні рекомендації до підготовки і захисту курсових робіт з фахових дисциплін здобувачами вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта» / Дубяга С.М., Чорна В.В., Фефілова Т.В., Саєнко Ю.О. – Мелітополь: МДПУ, 2020. – 33 с.

Методичні рекомендації розроблені з метою надання практичної допомоги в написанні, оформленні і захисту, визначенні структури, виконанні та захисту курсових робіт з фахових дисциплін здобувачами вищої освіти денної і заочної форм навчання спеціальності 013 «Початкова освіта».

Рецензенти: С.М. Лупінович – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри дошкільної та початкової освіти Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

С.В.Кара – кандидат педагогічних наук, доцент, кафедри початкової освіти Бердянського державного педагогічного університету.

Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-науковим інститутом соціально-педагогічної та мистецької освіти протоколом № 1 від 09.09.2020.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. МЕТА І ЗАВДАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	5
РОЗДІЛ 2. ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	6
2.1 Вибір теми курсової роботи.....	6
2.2 Складання плану курсової роботи.....	7
2.3 Підбір та вивчення літературних джерел.....	8
2.4 Написання та оформлення курсової роботи.....	10
2.5 Захист курсової роботи.....	12
РОЗДІЛ 3. ХАРАКТЕРИСТИКА СТРУКТУРНИХ ЕЛЕМЕНТІВ КУРСОВОЇ РОБОТИ	14
3.1 Ввідна частина курсової роботи: титульний аркуш, зміст, вступ.....	14
3.2 Основна частина дослідження: розділи, підрозділи, висновки.....	18
3.3 Список використаних джерел, посилання на джерела, додатки.....	21
РОЗДІЛ 4. НАУКОВЕ КЕРІВНИЦТВО КУРСОВОЮ РОБОТОЮ	24
4.1 Термін виконання та здачі курсової роботи.....	24
4.2 Оцінювання, зберігання та списання курсових робіт.....	25
ДОДАТКИ	26

ВСТУП

Методичні рекомендації розроблено для надання допомоги здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта у виконанні курсових робіт. Рекомендації покликані сформулювати у здобувачів навички самостійної роботи, результати якої свідчать про досягнення певного рівня і містять елементи наукового дослідження.

Метою виконання роботи є підвищення рівня підготовки бакалаврів, систематизація та поглиблення їх теоретичних знань і практичних умінь з обраної теми, удосконалення та набуття досвіду самостійної творчої, дослідницької, аналітичної роботи.

У рекомендаціях висвітлено методичні підходи до виконання курсових робіт. Змістовна суть кожної конкретної роботи визначається науковим керівником. Студентам необхідно точно дотримуватися встановлених нормативів до оформлення курсових робіт під час подання своїх досліджень.

Курсові роботи оцінюються як проміжні підсумки знань з окремих методик початкової освіти. Вони дозволяють оцінити здатність студентів самостійно проводити наукові дослідження, творчо мислити, систематизувати матеріали наукового та навчально-методичного характеру.

У процесі написання курсової роботи здобувачі оволодівають навичками самостійного спостереження, письмового викладення матеріалу і оформлення підсумків науково-дослідної роботи, уміннями публічно захищати її результати і висновки, що сприяє розвитку логічного мислення, підвищенню рівня і якості загальноосвітньої і професійної підготовки.

Згідно навчального плану, здобувачі пишуть курсові роботи з фахових дисциплін на третьому курсі з метою навчання прийомам дослідницької діяльності в галузі основних методик, вивчення певних питань і отримання висновків науково-теоретичного та практичного характеру.

Під час підготовки методичних рекомендацій керувалися Положенням про курсові роботи (https://drive.google.com/file/d/1KnJRO51aJQTAV5bGeXCMKcax_xQFHZY1/view.)

Перелік компетентностей та результати навчання
Перелік компетентностей, які набуваються під час опанування освітньою компонентою:

Загальні:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Фахові:

ФК 2. Здатність працювати з інформацією і знаннями з методик в галузі початкової освіти та освітніх педагогічних технологій.

ФК 5. Здатність визначати зміст, основні форми та методи навчально-виховної роботи.

ФК 6. Здатність поєднувати навчальну та позанавчальну роботу для досягнення поставленої мети.

ФК 8. Здатність до моделювання навчально-виховного процесу у загальноосвітньому навчальному закладі (в т. ч. й інклюзивному), методів планування навчально-виховного процесу у ЗЗСО.

ФК 9. Здатність до розроблення програм та методик, технологій навчання і виховання молодших школярів.

ФК 10. Здатність демонструвати глибокі знання з методик та технологій навчання в початковій школі.

ФК 11. Здатність застосовувати знання при вирішенні складних задач і проблем у процесі навчання або у професійній діяльності, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій.

ФК 15. Здатність користуватися науковою, навчально-методичною та довідковою літературою з актуальних питань сучасної початкової школи.

ФК 16. Здатність вивчати, аналізувати та застосовувати під час планування освітнього процесу професійну літературу

ФК 17. Здатність до організації взаємодії з профільними фахівцями щодо планування освітнього процесу

ФК 20. Здатність до використання в освітньому процесі системи теоретичних знань з освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової освіти

ФК 21. Здатність до використання у освітньому процесі методик навчання освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової освіти в інклюзивному класі

ФК 22. Здатність до організації взаємодії з батьками в різних формах

Результати навчання:

ПРН 2. Грамотно висловлюватися в усній та писемній формі, використовувати мову професійного спілкування, пояснювати й характеризувати факти і явища державною мовою.

ПРН 3. Використовувати новітні освітні технології, програмне

забезпечення й сучасні технічні засоби навчання.

ПРН 6. Бути творчою та креативною особистістю, підвищувати рівень педагогічної культури.

ПРН 7. Працювати нетрадиційно, усувати формалізм і одноманітність у роботі.

ПРН 11. Здійснювати пошук, обробку та аналіз інформації з різних джерел та ефективного використання на практиці різних теорій в області комунікації.

ПРН 16. Застосовувати іноземну мову на загальному та загально-професійному рівнях; вміти будувати міжособистісну взаємодію, працювати в групах, щоб локалізувати, отримати та опрацювати дані для вирішення завдання дослідження.

ПРН 22. Використання сучасних методів і методичних прийомів навчання на уроках у початкових класах.

ПРН 25. Здатність реалізовувати сучасні методики навчання освітніх галузей, передбачених Державним стандартом початкової освіти, під час проектування уроку

ПРН 27. Реалізовувати сучасні методики навчання освітніх галузей, передбачених Державним стандартом початкової освіти, під час проектування уроку в інклюзивних класах

РОЗДІЛ 1. МЕТА І ЗАВДАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота – це результат самостійної навчальної діяльності здобувача вищої освіти, у процесі якої він узагальнює, оновлює та розширює теоретичні знання та практичні вміння з обраної теми, узагальнює результати власної освітньої діяльності, обґрунтовує її модель та результативність, презентує інноваційні педагогічні методи, прийоми, технології та стратегії сучасної української школи, набуває досвіду дослідницької, творчої, аналітичної роботи.

Курсова робота є обов'язковою складовою частиною процесу науково-методичної і професійної підготовки здобувача. Це досить складна форма самостійної творчої роботи студента. Вона є засобом перевірки не лише теоретичної і методичної підготовки майбутнього фахівця, але і його вміння працювати з літературою, спостерігати, аналізувати, узагальнювати та порівнювати різні погляди, педагогічний та науковий досвід, чітко та логічно викладати свою думку, аргументувати свої позиції за допомогою конкретних фактів, вести науково-педагогічні дослідження під керівництвом викладача.

Ці роботи підвищують теоретичну та методичну підготовку здобувачів як майбутніх учителів, дають їм початкові навички наукового дослідження з дисциплін психолого-педагогічного циклу та окремих методик початкової освіти.

Основна мета виконання курсової роботи полягає у:

1. закріпленні та поглибленні засвоєння матеріалу курсу в цілому і його окремих проблем зокрема;
2. набутті первинних навичок самостійного дослідження педагогічних, психологічних явищ і процесів;
3. формуванні вмінь критично аналізувати використані літературні джерела;
4. практичному застосуванні методів збору, обробки й аналізу фактичного матеріалу;
5. розвитку вміння логічно і послідовно обґрунтовувати висновки, що висуваються.
6. Завдання курсової роботи:
7. поглибити й розширити теоретичні знання студентів, практичні вміння та навички відповідно до змісту педагогічних дисциплін;
8. познайомити майбутніх фахівців із методологічними засадами та методами науково-педагогічного дослідження;
9. формувати вміння та навички дослідницької роботи;
10. розвивати критичне мислення, креативні здібності студентів;
11. дотримуватися вимог до оформлення письмових робіт, бібліографії тощо.

РОЗДІЛ 2. ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Виконання курсової роботи передбачає наступні етапи:

1. Вибір теми курсової роботи.
2. Складання плану роботи.
3. Пошук, відбір та аналіз психолого-педагогічної, науково-методичної літератури з обраної теми.
4. Написання та оформлення курсової роботи відповідно до вимог.
5. Публічний захист курсової роботи.

2.1 Вибір теми курсової роботи

Тему здобувачі обирають самостійно, керуючись переліком, який наведено у рекомендованій тематиці з кожної дисципліни. Якщо студент має бажання розробляти тему, яка не передбачена рекомендованою тематикою, він повинен сформулювати тему курсової роботи, узгодити її з керівником. При формулюванні теми здобувач повинен використовувати лаконічні та однозначні висловлювання, уникати дуже довгої назви чи надзвичайно складних термінів.

До визначення з темою курсової роботи, здобувачам вищої освіти необхідно врахувати відповідність її спрямованості своїм науковим і практичним інтересам, розробкам, що вже мають, можливостям збирання первинної інформації тощо.

Вибираючи певну тему, студентам слід врахувати практичне значення питання, що вивчається, його актуальність та своєчасність вивчення, очікуваний ступінь корисності щодо рекомендацій, які будуть опрацьовані за результатами дослідження. При цьому, вибираючи тему, необхідно враховувати наявність та можливість одержання даних, матеріалів для обґрунтування питання. Не варто брати теми, до яких немає вихідних даних, матеріалів. Тема повинна бути не дуже широкою, щоб була можливість розглянути її більш-менш повно, але водночас вона повинна бути важливою й актуальною.

Матеріали для виконання дослідження повинні бути доступними в бібліотеці ЗВО та в інших бібліотеках (міста, області та через доступ в мережі Інтернет). Студент може обрати кілька тем, а після ознайомлення з бібліографічним каталогом та мережею Інтернет остаточно зупинитися на якійсь одній.

Керівник курсової роботи надає допомогу в уточненні змісту теми, визначенні напрямку дослідження, складанні завдань для виконання курсової роботи. Він також сприяє процесу збирання та отримання необхідного

матеріалу для написання курсової роботи, рекомендує основну та додаткову літературу, проводить індивідуальні консультації; розробляє календарний графік виконання етапів роботи здобувачем та слідкує за його дотриманням, перевіряє роботу (чорновий та остаточний варіанти), робить зауваження і після перевірки на плагіат вирішує питання про можливість допуску до захисту.

2.2 Складання плану курсової роботи

План курсової роботи складається студентом самостійно на основі ознайомлення з літературними джерелами щодо обраної теми. План містить такі складові:

- вступ;
- 2-3 ключових, взаємопов'язаних, розміщених у логічній послідовності розділи, в яких має бути розкрита тема;
- висновки.

Самостійно складений студентом план обговорюється з науковим керівником, який його коригує (якщо у цьому є необхідність) та затверджує.

Важливо, щоб складові частини курсової роботи були взаємопов'язані між собою. Так, визначені у вступі *завдання* становлять зміст основної частини роботи, а у висновках теж знаходять своє відображення.

Остаточний відкоригований план курсової роботи відображається в змісті, де перераховуються заголовки всіх структурних частин роботи та вказуються сторінки, на яких вони починаються (зразок оформлення змісту курсової роботи подано в Додатку 2).

Потрібно знати, що кожний розділ курсової роботи висвітлює самостійне питання, а підрозділ – певну окрему частину цього питання. Під час складання змісту не потрібно вживати питальних речень у розділах і підрозділах. Назви розділів і підрозділів повинні бути стислими і зрозумілими, літературно грамотно сформульованими, пов'язаними з назвою курсової, але не повторювати її.

План курсової роботи повинен відповідати таким вимогам:

1. назви розділів мають відповідати темі дослідження та відображати логічний хід дослідження;
2. кожен розділ має включати не менш як два підрозділи;
3. назви й зміст окремих розділів та підрозділів не повинні містити однакової інформації;
4. жоден із пунктів плану не може повторювати тему курсової роботи;
5. назви розділів та підрозділів повинні складатися з одного речення;

б. обсяг кожного розділу має бути приблизно однаковий.

2.3 Підбір та вивчення літературних джерел

Після обраної теми курсової роботи здобувач повинен визначитися з літературним матеріалом. На стадії самостійного добору літератури студент складає бібліографію, у чому йому своїми рекомендаціями надає допомогу науковий керівник. Значно прискорить процес добору літератури використання алфавітних та систематичних каталогів літератури, реферативних журналів, бібліографічних довідників та інших джерел інформації, що є у бібліотеці.

Поглиблене вивчення підбраної літератури доцільно починати з розгляду найновіших публікацій, оскільки в них висвітлюються останні досягнення в галузі педагогіки та методик початкового навчання. Решту літератури вивчають у порядку, зворотному до хронологічного (більш хронологічно віддалені джерела).

Слід переглянути всі види джерел, зміст яких пов'язаний з темою дослідження. Стан вивченості теми найдоцільніше почати з інформаційних видань, мета яких – надати оперативну інформацію про публікації, стисло передати їх зміст.

Першоджерелами матеріалу для курсової роботи може бути навчальна література, монографії, офіційні державні документи (закони, накази, постанови керівних органів), документація.

Використовувати необхідно лише чинну нормативно-правову базу, з останніми змінами та доповненнями. Посилання на застарілий матеріал є суттєвим недоліком курсової роботи. Нормативно-правові акти (наприклад, Держстандарт початкової освіти 2011 р.), що втратили чинність, можна використовувати лише для порівняльного аналізу досліджуваної проблеми.

Під час пошуків першоджерел необхідно зрозуміти стан вивченості обраної теми сучасною наукою, щоб максимально точно визначити напрями та основні розділи свого дослідження.

Користуючись систематичними та абетковими каталогами у бібліотеці, студент складає список літературних джерел з теми курсової роботи, який включає роботи провідних фахівців – підручники, навчальні посібники, монографії, статті, довідники.

Текст роботи не рекомендується «заполоняти» цитатами, якщо вони й наводяться, то повинні бути добре перевірені за першоджерелами і невеличкими за розміром. При використанні цитат потрібно обов'язково вказувати на автора чи на джерело, з якого їх узято. У наукових роботах

найбільш поширеним видом цитування є непряме або парафраз – переказ цитати своїми словами з обов’язковим посиланням на джерело цитування. При викладі інформації своїми словами не допускається викривлення первинного змісту тексту. Без посилання на джерело або при дослівному списуванні без лапок текст є *плагіатом* (відповідно до статей 6, 16, 32, 69 Закону України «Про вищу освіту», «Про авторське право й суміжні права»).

Одна з основних вимог до будь-якого роду робіт (курскових, кваліфікаційних), – її виклад без помилок, гарне й чітке оформлення тексту.

Загальні правила роботи з науковими джерелами:

- наукова література з будь-якої теми курсової роботи є. Її треба сумлінно й наполегливо шукати, іноді для цього потрібно прикласти чимало зусиль;
- матеріали, відібрані для подальшої роботи, опрацьовуються з урахуванням критичного ставлення до прочитаного, акцентування уваги на різні думки та протиріччя;
- особливу увагу слід звернути на дотримання правил оформлення списку використаних джерел (Додаток 3).

Підбираючи літературу для дослідження, варто переглянути останні номери таких українських педагогічних видань: «Шлях освіти», «Рідна школа», «Початкова школа», «Молодь і ринок», «Нова педагогічна думка», «Педагогіка і психологія», «Бібліотека вчителя початкової школи», «Початкове навчання і виховання», «Розкажіть онуку», «Початкова освіта», зарубіжних педагогічних журналів.

Перелік науково-педагогічної періодики розміщено на сайті: http://ver.mdpu.org.ua/cgi-bin/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe?LNG=&C21COM=F&I21DBN=MDPU&P21DBN=MDPU

Вагому допомогу в дослідженні визначеної проблеми може надати мережа Інтернет, ресурси відповідних пошукових систем, наприклад, Google, Rambler, Yahoo та ін. З-поміж українських інформаційно-пошукових систем найбільш відомі – InfoRes (<http://el.visti.net>) і META (<http://meta-ukraine.com>).

Реферативну інформацію про наукові видання, каталоги книг та статей, повнотекстові наукові матеріали представлено на сайтах бібліотек:

- Національна бібліотека України ім. В.Вернадського – http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=juu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=PREF=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Nvmdpц;

- Національна Парламентська бібліотека України – <https://nlu.org.ua/article.php?id=4>;
- Національна бібліотека України для дітей – <http://www.chl.kiev.ua>;
- Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського – <http://www.library.edu-ua.net>.

У курсовій роботі має бути використано 20-25 джерел.

У разі виявлення випадків плагіату робота не допускається до захисту. **Не запозичуйте готові курсові роботи з Інтернету:**

1. якість таких робіт доволі сумнівна;
2. усі популярні в студентському середовищі інтернет-сайти з колекціями курсових робіт та рефератів дуже добре відомі викладачам, і визначити «джерело походження» того чи того тексту або фрагмента тексту – це справа кількох хвилин;
3. механічне копіювання фрагментів різних джерел може призвести до неузгодженості термінології, наукових підходів щодо конкретної проблеми дослідження й навіть до подання в одній роботі протилежних наукових позицій;
4. ніхто не скасовував таку важливу рису людини, як самоповага. Не можна чого-небудь навчитися, якщо не спробувати щось зробити самостійно.

2.4 Написання та оформлення курсової роботи

Оформлення курсової роботи повинно відповідати вимогам Державного стандарту ДСТУ 3008:2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання» та положенню МДПУ імені Богдана Хмельницького «Положення про курсові роботи в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького» https://drive.google.com/file/d/1KnJRO51aJQTAV5bGeXCMKcax_xQFHZY1/view.

Оформлення курсових робіт можна проводити за вимогами, висунутими у цих рекомендаціях.

Роботу виконують на одному боці окремих аркушів паперу стандартного формату А4, які потім переплітаються в тверду обкладинку чи теку. Курсова робота містить такі структурні елементи:

- титульний аркуш (1 сторінка);
- зміст із зазначенням сторінок (1 сторінка);
- вступ (2-3 сторінки);
- текст основної частини (з розділами і підрозділами) (до 20 сторінок);
- висновки (1-2 сторінки);

- список використаних джерел (до 2 сторінок);
- додатки (якщо вони потрібні).

В роботі дозволяється використовувати ілюстративні матеріали (діаграми, таблиці, графіки, фотографії, малюнки тощо) і подавати в кольоровому зображенні (звичайно такі матеріали виносяться в додаток).

Текст роботи друкується на комп'ютері українською мовою (за винятком списку використаних джерел, де опис виконується мовою видання), шрифт Times New Roman текстового редактора Word розміром 14 pt з абзацним відступом 1,25 см (зображення шрифту звичне, вирівнювання по ширині рядка, розстановка перенесень неприпустима), міжрядковий інтервал – 1,5.

Параметри сторінки:

ліве поле – 30 мм,
верхнє – 20 мм,

праве – 10 мм
нижнє – 20 мм.

Обсяг *тексту* курсової роботи має бути у межах 25-30 друкарських сторінок. При цьому треба враховувати, що в загальному обсязі тексту не враховують матеріал додатків, список літератури, а також таблиці і малюнки, які повністю займають сторінку.

Всі сторінки роботи повинні мати нумерацію арабськими цифрами. Номер сторінки ставиться в правому верхньому кутку. Нумерація сторінок наскрізна, першою сторінкою є титульний аркуш (номер на ньому не ставиться). Всі подальші сторінки нумеруються по порядку, у тому числі наявні малюнки і графіки, виконані на окремих сторінках. Не мають нумеруватися додатки.

Курсова робота – це підготовчий етап до написання кваліфікаційної роботи, тому велику увагу потрібно приділяти мові та стилю написання. Стель письмової наукової роботи – безособовий монолог. Він передбачає виклад матеріалу від третьої особи, щоб зосередити увагу на змісті матеріалу, а не на суб'єкті (наприклад, «Відомий педагог В.Сухомлинський розглядав ...»). Також доцільним є використання неозначено-особових речень (наприклад, «Учням пропонується заповнити свої ...» або «Протягом останніх років часто говориться про ...»). Не слід викладати думки від першої особи (наприклад, «На мою думку ...», «Я вважаю ...», «Я зробила такі висновки ...» тощо). Тут потрібний такий варіант: «На нашу думку», «Педагоги ЗЗСО №38 вважають ...», «Нами зроблено такі висновки ...».

Культура наукової мови повинна відзначатися точністю, лаконічністю якістю, стислістю. Саме точність забезпечує текст курсової роботи науковою і практичною цінністю. Неправильно вибране слово, словосполучення або речення може спотворити його зміст або призвести до неоднозначного тлумачення. Якість викладу матеріалу полягає у дотриманні таких принципів

дидактики як доступність і зрозумілість. А стислість у роботі досягається шляхом лаконічного викладу проблеми дослідження. Кожен термін, кожне словосполучення повинні коротко і точно передавати думку. Не потрібно перевантажувати текст складними граматичними одиницями, слідкувати, щоб в абзаці не було тавтологій. Можна використовувати різні кліше як засоби зв'язку між реченнями та абзацами («отже ...», «наведені дані свідчать про ...», «з вищевказаного можна зробити висновок ...», «таким чином» тощо). При згадуванні в роботі педагогів, психологів, методистів, відомих вчителів-новаторів ініціали пишуться перед прізвищем (наприклад, О.Я. Савченко), а не після нього, як у списку використаних джерел (наприклад, Тализіна Н.Ф.).

2.5 Захист курсової роботи

Готова курсова робота у встановлений термін здається студентами на кафедру. Після реєстрації вона передається науковому керівникові для перевірки та рецензування. У відгуку наукового керівника відмічаються позитивні сторони та недоліки курсової роботи, робиться висновок про можливість допуску роботи до захисту.

Захист курсової роботи має на меті перевірку самостійності виконання роботи, тобто наскільки глибоко студент розуміє матеріал теми, чи правильно обґрунтовує рекомендації та висновки, подані в роботі.

Захист курсової роботи звичайно відбувається на відкритих засіданнях комісії із захисту курсових робіт, затвердженою завідувачем кафедри. До складу комісії обов'язково входить науковий керівник роботи. До захисту здобувач готує короткий, на 5-7 хвилин, виступ.

Під час захисту курсової роботи студент називає тему роботи і обґрунтовує її актуальність. Коротко викладає план та зміст роботи, методика її виконання, формулює задачі, які ставилися і розв'язувалися в роботі, коротко знайомить зі змістом роботи, детальніше зупиняючись на власних методичних розробках, які бажано проілюструвати (запис на дошці, плакат, таблиця, презентація тощо). Висловлює основні висновки і узагальнення.

Курсова робота захищається перед екзаменаційною комісією, на засіданні якої можуть бути присутні всі оочі. Після доповіді студент, який захищає роботу, відповідає на запитання, якщо вони виникли у членів комісії. Відповіді повинні бути конкретними, стислими і аргументованими.

Зразок доповіді студента під час захисту:

- привітання;
- назва теми курсової роботи;

- стисла характеристика актуальності дослідження;
- висвітлення наукового апарату дослідження (об'єкт, предмет, мета та завдання);
- загальні висновки по темі дослідження.

Від того, як здобувач зуміє висловити в своєму докладі основні положення роботи, показати під час відповідей на запитання глибокі знання, залежить оцінка за курсову роботу, яку колективно обговорюють члени комісії. При цьому враховується, як оцінив роботу після перевірки науковий керівник. Оцінка за курсову роботу є комплексною. В неї входить оцінка ставлення студента до виконання дослідження (сумлінне відвідування консультацій, систематичне звітування про хід роботи), оцінка змісту та оформлення курсової роботи та оцінка за її захист. У кінці засідання голова екзаменаційної комісії оголошує остаточні оцінки. Водночас комісія може дати висновок про доцільність подальшої роботи над темою з тим, щоб її підготувати як дипломну роботу та рекомендувати курсову роботу на наукову студентську конференцію чи до педагогічних читань, або, нарешті, рекомендувати роботу для публікації у науковому збірнику.

Якщо курсову роботу оцінено незадовільно, то студент вдруге виконує роботу за цією ж темою.

РОЗДІЛ 3. ХАРАКТЕРИСТИКА СТРУКТУРНИХ ЕЛЕМЕНТІВ КУРСОВОЇ РОБОТИ

3.1 Вступна частина курсової роботи: титульний аркуш, зміст, вступ

Титульний аркуш є першою сторінкою курсової роботи, яку включають до загальної нумерації сторінок, але не нумерують. Він містить основні відомості про автора та тему дослідження. Титульний аркуш оформляється за встановленою формою (Додаток 1).

На титульному аркушеві вказується назва міністерства, університету, факультету (інституту), кафедри, на якій вона виконувалась; тема роботи; прізвище, ім'я, по батькові здобувача, група, курс, форма навчання; прізвище, ініціали, вчене звання керівника; залишається місце для оцінювання роботи; внизу вказується місто і рік виконання дослідження.

У *змісті* відбивається структура роботи з вказівкою її частин. Зміст подають на початку курсової роботи. Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів, вступу, висновків, списку використаних джерел та ін. (Додаток 2). Бажано коротко і чітко формулювати назви розділів, підрозділів. Назви розділів повинні відповідати завданням дослідження і формулюватися з урахуванням рекомендацій.

Назви структурних елементів змісту повинні точно відповідати їх назвам у тексті роботи.

Заголовки структурних частин роботи: **ЗМІСТ, ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ** друкують великими літерами напівжирним шрифтом симетрично до набору по центру рядка.

Вступ складається з таких структурних елементів:

1. Актуальність теми для науки, ступінь дослідженості теми в науковій літературі, для педпрактики.
2. Об'єкт дослідження.
3. Предмет дослідження.
4. Мета дослідження.
5. Завдання курсової роботи.
6. Методи наукового дослідження.
7. Структура роботи.

Вступ містить обґрунтування актуальності теми роботи в сучасних умовах розвитку системи освіти й виховання України, визначення основних проблем, альтернативних концепцій, невирішених питань діяльності Нової української

школи та становлення педагога нової формації. При її висвітленні визначаються навчально-методичні та психолого-педагогічні проблеми, які підтверджують необхідність проведення даного дослідження. Для характеристики значущості проблеми відзначають її практичне значення. Доцільним є висвітлення актуальності обраної теми в контексті сучасних нормативних документів (Закон України «Про освіту»; Національна доктрина розвитку освіти в Україні, Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI ст.) тощо). Коротко викладається зв'язок обраного напрямку досліджень з галузевими та державними планами та програмами. Висвітлення актуальності – це визначення сутності проблеми, тому воно не повинно бути багатослівним.

Актуальність та ступінь дослідженості проблеми розкривається шляхом короткого аналізу наукових доробок вітчизняних і зарубіжних учених із цього питання і внесли суттєвий вклад в її вирішення, а також порівняння існуючих розв'язків проблеми. Потрібно обґрунтувати тему курсової роботи з позицій розвитку педагогічної думки на різних етапах її становлення (як обрана проблема трактувалася раніше, які аспекти розглядалися, що вдалося вирішити, що залишилося поза увагою вчених, чому вибраний аспект є актуальним зараз).

Огляд літератури з теми має відтворити ґрунтовне ознайомлення дослідника з науковою літературою, його вміння систематизувати джерела, критично їх розглядати, виділяти істотне, оцінювати раніше зроблене іншими дослідниками, визначати головне в сучасному стані вивчено теми. В цьому огляді окреслюються основні етапи розвитку наукової педагогічної думки за проблемою дослідження. Огляд літератури не повинен бути простим переліком опрацьованої літератури і переказом змісту. Стисло, критично висвітлюючи роботи дослідників, здобувач повинен назвати ті питання, що залишилися невирішеними і, отже, визначити своє місце у розв'язанні проблеми. Як правило в тексті вступу фіксуються тільки автори робіт, або йдеться лише про конкретні наукові проблеми. Ця частина вступу завершується висновком про ступінь висвітлення обраної теми.

Обов'язковим елементом вступу є визначення об'єкта і предмета дослідження. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження.

Об'єкт дослідження – це частина реальної дійсності, яка підлягає дослідженню, тобто процес, стан або явище, що відповідає проблемі й обране для вивчення. У якості об'єкта в педагогічних дослідженнях можуть слугувати процеси: освіти, навчання або виховання (і в цілому, і в різних напрямках), навчально-виховний процес, система тієї чи іншої діяльності, освітня діяльність

учнів та педагогічна діяльність учителя, процес вивчення конкретного навчального предмета тощо. Визначаючи об'єкт, треба знайти відповідь на запитання: що розглядається?

Предмет дослідження – це частина об'єкта, на яку спрямовано основну увагу. Предмет міститься в межах об'єкта і конкретизує, що саме в об'єкті буде вивчатись. Разом з тим, предмет визначає аспект розгляду, дає уявлення про зміст розгляду об'єкта дослідження, про те, які нові відношення, властивості, аспекти і функції об'єкта розкриваються. Іншими словами, об'єктом виступає те, що досліджується, а предметом – те, що в цьому об'єкті має наукове пояснення.

Предметом дослідження можуть бути:

- зміст;
- форми педагогічного процесу;
- методи і умови, що виникають у ньому;
- ті чи інші технології;
- особливості діяльності дітей і педагога.

Далі потрібно сформулювати мету та завдання дослідження.

Мета відображає напрям дослідження і пов'язана з назвою теми курсової роботи, об'єктом і предметом. Вона переважно зводиться до підвищення ефективності процесів навчання, виховання, розвитку особистості.

Мета дослідження – це ідеальне, мислене передбачення кінцевого результату науково-дослідної роботи. Вона розкриває те, що автор хоче визначити при проведенні досліджень: установити залежності між чинниками; визначити зв'язки між явищами; розробити умови для усунення недоліків; розкрити можливості вдосконалення процесу; охарактеризувати обставини; простежити розвиток тощо. При формулюванні мети дослідження використовують такі терміни, як «визначити...», «виявити...», «установити...», «обґрунтувати новий підхід...», «аргументувати необхідність...» «довести...», «перевірити...», «розробити...» «конкретизувати положення про...», «уточнити порядок...» тощо.

Для досягнення мети необхідно поставити *завдання* дослідження, відповіді на них повинні бути відображені у висновках. Формулювання завдань необхідно робити якомога ретельніше, оскільки опис їхнього рішення повинен становити зміст розділів курсової роботи. Це важливо також і тому, що заголовки таких розділів відображають завдання проведеного дослідження.

Завдання дослідження – це те, що необхідно виконати для того, щоб досягнути мети (завдання конкретизують мету). Вони відображають основні шляхи й етапи досягнення мети (тобто, завдання – це заплановані дії).

Найчастіше виділяють 3-4 завдання дослідження.

Конкретні завдання, які будуть вирішуватися відповідно до визначеної мети, зазначають у формі дієслів: «запропонувати...», «визначити...», «виявити...», «перевірити...», «виробити...», «відпрацювати...», «здійснити...», «поширити...», «проаналізувати...», «розкрити...», «вивчити...», «розробити...», «покращити...», «удосконалити...», «впровадити...», «дати рекомендації щодо...» та ін.

Методи наукового дослідження – це способи розв'язання завдань наукового дослідження. У курсовій роботі слід подати перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої в роботі мети.

Реалізації поставлених завдань має сприяти вибір теоретичних, емпіричних та методів математичної статистики:

- *теоретичні* (для вивчення документації, педагогічної, методичної та спеціальної літератури, навчальних програм, монографій, матеріалів конференцій і періодичних фахових видань із метою визначення стану розробленості та перспектив досліджуваної проблеми; зіставлення та порівняння різних поглядів учених на досліджувану проблему; узагальнення досвіду роботи вчителів початкових класів загальних закладів середньої освіти (району, області, регіону, країни, міжнародного) щодо використання ефективних прийомів і методів при формуванні відповідних навичок):
  - індукція і дедукція, аналіз і синтез;
  - порівняння, класифікація, абстрагування, конкретизація;
  - систематизація та узагальнення, моделювання;
- *емпіричні*:
  - педагогічне спостереження за динамікою розвитку;
  - усне опитування: бесіда з учителями, інтерв'ю;
  - письмове опитування: анкетування, тестування, рейтинг;
  - узагальнення незалежних характеристик, аналіз документів і продуктів діяльності, узагальнення передового педагогічного досвіду;
- *математичної статистики (статистичні)*:
  - методи кількісного і якісного порівняння даних;
  - комплексної статистичної обробки показників для достовірності отриманих результатів.

Перераховувати їх треба не відірвано від змісту роботи, а коротко та змістовно визначаючи, що саме досліджувалось тим чи тим методом. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів.

Структура роботи – це перелік основних структурних елементів роботи із

зазначенням загальної кількості сторінок, кількості найменувань у списку використаних джерел та додатків, загальної кількості сторінок у тексті роботи.

Остаточне редагування вступу має здійснюватись після написання курсової роботи повністю.

Обсяг вступу, зазвичай, складає 2-3 сторінки.

3.2 Основна частина дослідження: розділи, підрозділи, висновки

Текст основної частини курсової роботи поділяють на розділи та підрозділи. Відстань між заголовком розділу (пишеться посередині рядка) та заголовком підрозділу дорівнює 1 інтервалу, відстань між заголовком підрозділу та текстом повинна дорівнювати теж 1 інтервалу. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу (1,25 см, по всій ширині рядка). Крапку в кінці заголовка не ставлять.

Кожну структурну частину курсової роботи (розділ) треба починати з нової сторінки, підрозділи з нової сторінки не починаються. Вони нумеруються і оформлюються в межах розділу (нумерація складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, відокремлених крапкою), виділяючи їх назву жирним шрифтом і відділяючи підрозділ від тексту (зверху і знизу) відступом у 1 інтервал. Не допускається розміщення назв підрозділів в нижній частині сторінки, якщо після неї розміщено тільки один рядок тексту.

Розділи, підрозділи нумеруються арабськими цифрами. Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, малюнків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №.

До загального обсягу курсової роботи не входять додатки, список використаних джерел, таблиці та рисунки, які повністю займають площу сторінки. Але всі сторінки зазначених елементів курсової роботи підлягають нумерації на загальних засадах.

Теоретична та практична частини роботи мають бути приблизно однакові за обсягом. Основна частина курсової роботи повинна мати не описовий, а творчий, аналітичний характер. Важливо, щоб при її написанні була висвітлена позиція автора, його міркування щодо питань, які розглядаються, пропозиції щодо вдосконалення навчально-виховного процесу в школі тощо. У кінці кожного розділу формулюються узагальнення зі стислим викладом результатів.

Курсова робота містить два розділи.

Перший (теоретичний) розділ присвячується теоретичному висвітленню проблеми, яка досліджується. Назва розділу має відображати сутність проблеми. У ній розкривається:

- історія розвитку питання;
- уточнюються поняття та сутність об'єкта, що вивчається;
- надається оцінка ролі та значення обраного об'єкта дослідження;
- вказується місце предмета дослідження у структурі відповідної системи, елементом якої він є;
- класифікуються та уточнюються наукові поняття;
- визначається ступінь вивченості даної проблеми на основі огляду та критичного аналізу відповідної вітчизняної та зарубіжної літератури;
- подається короткий, критичний аналіз робіт попередників з вказівкою на ті питання, що залишилися невирішеними;
- аналізуються програми (підручники) з даного питання з обґрунтуванням наявних в них переваг, недоліків та необхідності їх вдосконалення, дається аналіз практики застосування даної системи чи методу на прикладі конкретних освітніх закладів, висуваються пропозиції (власні висновки) щодо форм і шляхів такого вдосконалення з урахуванням позитивного досвіду педагогів інших регіонів чи країн.

Розділ розробляється на засадах вивчення спеціальної літератури, нормативно-законодавчої документації та офіційної статистичної інформації. Огляд джерел інформації для першого (теоретичного) розділу курсової роботи включає такі види:

- законодавчі і нормативні акти;
- підручники та навчальні посібники;
- монографії і наукові статті;
- науково-публіцистичні статті в друкованих засобах масової інформації.

Роботу над літературними джерелами необхідно починати з інформаційного пошуку. Список рекомендованих джерел здобувачі готують самостійно або разом з науковим керівником.

Теоретичні дослідження доцільно обґрунтувати шляхом узагальнення світового та вітчизняного досвіду, залучення результатів наукових досягнень провідних учених тощо. За кожним з питань слід викласти думки різних авторів, дати їх порівняльний аналіз, виявити можливі протиріччя та сформулювати шляхи їх розв'язання і власну думку автора. Бажано ілюструвати текст графічним матеріалом – схемами, графіками, алгоритмами, таблицями, діаграмами тощо.

Важливою частиною першого розділу може бути аналіз розробки аналогічних проблем у теорії й практиці зарубіжної педагогіки. Значно підвищує рівень роботи спирання на досвід етнопедагогіки, використання матеріалу народної педагогіки в аналізі сучасних проблем освіти й виховання.

Орієнтовний обсяг першого розділу – 10-12 сторінок друкованого тексту.

Другий розділ – аналітичний, практичний. Доцільним може бути опис психолого-педагогічних методик, що дозволяють діагностувати досліджуване явище або процес. У цьому розділі основної частини подається:

- аналіз практичного стану досліджуваної проблеми з даного питання на прикладі конкретних освітніх закладів, власні висновки про наявність невирішених практичних проблем, шляхи їх вирішення;
- аналіз і оцінка конкретної сфери діяльності об'єкта дослідження;
- результати власних досліджень, обґрунтовані позиції автора роботи, спрямовані на досягнення мети, поставленої у вступі, з вказівкою того нового, що автор вносить у розробку проблеми.

Орієнтовний обсяг другого розділу – до 12 сторінок друкованого тексту.

Основна частина повинна відповідати таким вимогам:

- в ній розкривається зміст теми дослідження;
- у кожному розділі повинна бути завершеність змісту;
- думки мають бути пов'язані між собою логічно, увесь текст має бути підпорядкований одній головній ідеї;
- кожний висновок повинен логічно підкріпляти попередній, один доказ впливати з іншого, інакше текст втратить свою єдність;
- до кожного розділу роботи необхідно зробити невеличке узагальнення, висновок. А після закінчення роботи – формулюються загальні висновки до всієї роботи в цілому.

Висновки (обсяг до 2 сторінок) є завершальною частиною курсової роботи і повинні впливати з проведеного дослідження, мати безпосередній зв'язок з його результатами. Тут підводяться підсумки щодо всіх висвітлених у курсовій роботі питань. Вони мають відповідати меті та завданням дослідження, визначеним у вступі. У висновках викладають наукові і практичні результати, отримані в роботі, що повинні містити формулювання розв'язаної проблеми (завдання), обґрунтування шляху вирішення наукової проблеми, значення отриманих результатів для науки і практики. Це синтезоване узагальнення всієї роботи з критичним аналізом, свіжими, перспективними думками, рекомендаціями тощо.

Найзручніше формулювати висновки відповідно до поставлених завдань. Кожен висновок рекомендується оформити окремим абзацом. У першому пункті висновків доцільно дати оцінку стану вивчення проблеми дослідження, далі – викласти результати дослідження, що ґрунтуються на висновках до кожного розділу курсової роботи.

Найбільш прийнятні для опису результатів слова: «класифіковано...»,

«конкретизовано...», «допрацьовано...», «уточнено...», «визначено...», «встановлено...», «обґрунтовано (аргументовано)...» тощо, а для вказівки міри новизни – «вперше», «отримало подальший розвиток...», «удосконалено...». При описі отриманих результатів слід уникати таких формулювань: «був проведений аналіз...», «вивчено...», «зроблений порівняльний аналіз...». Далі формулюють висновки і рекомендації відносно наукового і практичного значення отриманих результатів. Завершується висновок вказівкою на перспективи подальших розробок досліджуваної теми.

3.3 Список використаних джерел, посилання на джерела, додатки

Список використаних джерел є обов'язковою складовою частиною курсової роботи. Список показує не тільки ступінь вивчення досліджуваної теми, але й глибину авторської роботи над темою. Даний список у курсовій роботі є переліком усіх документів, монографій, книг, статей та інших публікацій (до 25 використаних джерел при розробці теми, не менше 30% з яких видано за останні 5 років). Загальна кількість опрацьованих джерел має бути не більше 30. Вимоги до оформлення списку використаних джерел представлено в Додатку 3.

Найбільш поширеним способом групування списку використаних джерел у курсових роботах – це розташування їх за алфавітом (в алфавітному порядку прізвищ перших авторів заголовків). Усі використані джерела розміщуються з наскрізною нумерацією за зведеним українським алфавітом. Іншомовні джерела у списку не перекладаються, а подаються тією мовою, якою вони вийшли.

При оформленні списку літератури, крім автора та назви книги, слід вказувати місце видання, назву видавництва, рік видання, загальну кількість сторінок або конкретні сторінки, звідки запозичені фрагменти тексту-оригіналу. Дозволяється використовувати у роботі посилання на Інтернет-джерела (наукові статті, онлайн презентації, відеоролики Youtube тощо) з обов'язковим зазначенням цих матеріалів у списку використаних джерел згідно вимог. При оформленні списку джерел слід дотримуватися нормативних вимог до оформлення бібліографії.

При написанні курсової роботи автор повинен давати посилання на джерела, матеріали або окремі результати, які наводяться в тексті. Посилатися слід на останні видання публікацій (не старі 5 років). Посилання 20-90-их років ХХ ст. можуть використовуватися тільки в працях відомих науковців, педагогів, психологів, методистів минулого століття. Бібліографічне посилання

призначено для ідентифікування, загальної характеристики та пошуку документа. За місцем розташування в документі розрізняють внутрішньотекстове, підрядкове, позатекстове бібліографічне посилання.

Таблиця 3.1

внутрішньотекстове	<ul style="list-style-type: none"> • застосовують, якщо значну частину відомостей про об'єкт посилання внесено до тексту документа; • використовують для зручнішого читання тексту, кращого його сприйняття та заощадження місця у невеликих за обсягом документах; • розміщують безпосередньо в тексті документа; • подають у круглих дужках. 	<p>Приклади: Байбара Т.М. Компетентнісний підхід в початковій освіті: теоретичні засади. Початкова школа. 2016. №8. С. 46-50. (Бібліотечна планета. 2016. № 2. С. 36-37).</p>
підрядкове	<ul style="list-style-type: none"> • використовують за умов, якщо всередині тексту документа його розмістити неможливо або небажано, щоб не переобтяжувати текст та не ускладнювати його читання; • розміщують як примітку в нижній частині сторінки (полоси набору), відмежовуючи від основного тексту горизонтальною рисою; • пов'язують із текстом документа за допомогою знаків виноски, які подають на верхній лінії шрифту після відповідного фрагмента в тексті (наприклад: Текст ²⁹) та перед підрядковим посиланням (наприклад: ²⁹ Посилання). 	<p>² Байнякшина О.Є. Метод проектів як засіб ефективного та якісного навчання молодших школярів. Початкове навчання та виховання. 2017. №30. С.23-30. ⁵ Даніліна І.В. Навчальні проекти в початковій школі. 1 клас. Харків: Вид. група «Основа», 2016. С.24-26. ¹² Україна в цифрах. Київ, 2016. С. 185-191.</p>
позатекстове	<ul style="list-style-type: none"> • використовують переважно у наукових виданнях у разі багаторазових посилань на одні й ті самі документи за браком місця для підрядкових посилань; • нумерують у межах усього документа, застосовуючи наскрізне нумерування (арабськими цифрами); 	<p>Приклад У тексті: ... про що зазначено у Законі України «Про видавничу справу» [4, с. 12].</p>

позатекстове	<ul style="list-style-type: none"> • наводять як перелік бібліографічних записів і розміщують наприкінці основного тексту; • текст документа необхідно пов'язувати знаками виноски з бібліографічним списком використаної літератури (у квадратних дужках у тексті та без дужок перед позатекстовим посиланням) 	<p>У позатекстовому посиланні:</p> <p>4. Про видавничу справу: Закон України за станом на 20 берез. 2014 р. Верховна Рада України. Київ: Парлам. вид-во, 2014. 22 с.</p>
--------------	---	--

Додатки до курсової роботи (анкети й опитувальники, схеми, таблиці, графіки, діаграми, фрагменти уроків, фрагменти методичних розробок, малюнки, креслення, словники, приклади творчих завдань, інші матеріали) розміщуються після списку літератури, але можуть бути представлені й у вигляді окремих альбомів, зошитів, папок. Кожен додаток слід починати з нової сторінки. Слово «Додаток» пишеться у верхньому правому кутку сторінки, нумеруючи його великою літерою за алфавітом (А, Б, В).

Слід пам'ятати, що для системи буквеної рубрикації літери Г(г), Є(є), З(з), І(і), Ї(ї), Й(й), О(о), Ч(ч) та Ъ(ъ) не використовують.

Нижче посередині подається змістова назва додатку (заголовки). На всі додатки в тексті курсової роботи повинні бути посилання, воно позначається в круглих дужках, наприклад: (Додаток А). Обсяг, форма, характер додатків, їх доцільність у роботі погоджується з керівником. Але нагадуємо, що матеріал додатків має бути оформлений естетично з метою його подальшого використання у освітньому процесі.

РОЗДІЛ 4. НАУКОВЕ КЕРІВНИЦТВО КУРСОВОЮ РОБОТОЮ

4.1 Термін виконання та здачі курсової роботи

Тема повинна особливо зацікавити здобувача, викликати прагнення глибоко вивчити її сутність.

Після визначення теми проводять першу настановну консультацію з науковим керівником. Під час консультації визначаються: загальні вимоги до роботи, порядок її виконання, орієнтовний план, основна література та інші джерела, які підлягають вивченню, зміст та методика спостережень. Після цього студент постійно користується консультаціями наукового керівника.

Відповідно до терміну подачі курсової роботи для захисту і враховуючи період перебування на педагогічній практиці, ЗВО подає науковому керівникові на затвердження графік виконання роботи. Графік визначає термін виконання таких етапів роботи:

1. добір теми та настановчої консультації;
2. затвердження графіку виконання роботи;
3. складання бібліографії з теми;
4. вивчення літератури та інших джерел;
5. затвердження плану курсової роботи;
6. підготовка чорнового варіанту роботи;
7. перевірка керівником першого варіанту роботи;
8. внесення змін до плану та змісту роботи, оформлення роботи;
9. представлення курсової роботи для захисту.

Курсову роботу треба виконувати згідно з графіком, за кожний етап роботи студент звітує науковому керівникові.

Виконана курсова робота подається на кафедру не пізніше ніж за 10 днів до захисту, про що робиться відповідний запис у «Журналі реєстрації курсових робіт», після чого вона передається керівникові. Керівник пише рецензію (Додаток 4), де зазначає глибину виконаних досліджень, доцільність і обґрунтованість, формулює висновок (рекомендована чи не рекомендована робота до захисту).

ЗВО, який без поважної причини не подав курсову роботу в зазначений термін або не захистив її вважається таким, що має академічну заборгованість. За умови отримання незадовільної оцінки ЗВО за рішенням комісії виконує курсову роботу за новою темою або доопрацьовує попередню роботу впродовж терміну, визначеного директором інституту/деканатом факультету. Захист курсової роботи після виправлення недоліків або за новою темою здійснюється

в період ліквідації академічної заборгованості відповідно до графіка освітнього процесу.

Підсумки виконання курсових робіт обговорюються на засіданні кафедри.

4.2 Оцінювання, зберігання та списання курсових робіт

Оцінювання курсової роботи здійснюється за такими критеріями:

<i>Критерій</i>	<i>Сума балів</i>
Оформлення курсової роботи відповідно до визначених вимог	1-10
Проведення в курсовій роботі аналізу літературних джерел за обраною темою дослідження	1-10
Повнота викладу теоретичного матеріалу	1-30
Грунтовність розроблених висновків та пропозицій в курсовій роботі	1-10
Логічність та обґрунтованість викладення змісту курсової роботи в доповіді ЗВО на захисті	1-20
Аргументація відповідей на поставлені запитання під час захисту курсової роботи	1-20
Разом	100

Курсова робота, яка входить до складу інтегрованої навчальної дисципліни, оцінюється в 100 балів, а рейтинг студента з навчальної дисципліни визначається як середнє арифметичне оцінок за курсову роботу та екзамен. Оцінку курсової роботи керівник виставляє в академічний журнал у відповідну колонку.

Після захисту курсові роботи зберігаються на кафедрі протягом одного календарного року із дня захисту, потім списуються за актом та знищуються в установленому порядку.

Відповідальність за зберігання, знищення та списання курсових робіт покладається на завідувача кафедри.

Склад комісії для списання курсових робіт затверджується розпорядженням директора інституту/декана факультету. До складу комісії входять: завідувач кафедри, науково-педагогічний працівник, старший лаборант або лаборант відповідної кафедри.

Акт на списання курсових робіт зберігається на кафедрі протягом трьох календарних років після чого знищуються.

**МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

Кафедра початкової освіти

КУРСОВА РОБОТА

з методики навчання української мови

на тему: **Методика словникової роботи на уроках української мови в
початковій школі**

Студентки 3 курсу 818-с групи
Спеціальність 013 Початкова світа
Освітньо-професійна програма
Початкова освіта. Християнська етика
Тимофєєвої Альони Юрїївни

Керівник доцент, канд.пед.наук Дубяга С.М.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії

_____
_____
_____

м. Мелітополь – 2019 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ.....	5
1.1. Навчальна діяльність у психолого-педагогічній літературі.....	5
1.3. Словникова робота як важливий засіб формування інтересу до мови.....	12
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА СЛОВНИКОВОЇ РОБОТИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ.....	19
2.1. Вивчення лексики у шкільних підручниках з української мови.....	19
2.2. Організація навчальної діяльності молодших школярів із використання словникової роботи на уроках мови.....	22
ВИСНОВКИ.....	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	28

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І.Д. Виховання особистості : підручник. Київ : Либідь, 2008.
2. Бех І.Д. Особистість у просторі духовного розвитку: навч. посіб. / І.Д.Бех. К.: Академвидав, 2012. 256 с.
3. Боришевський М.Й. Духовні цінності як детермінанта розвитку й саморозвитку особистості Педагогіка і психологія. Київ. 2008. С.49-57.
4. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: посіб. для студ. вищ. навч. закл. Вид. друге, доопрацьов. і допов. Дрогобич : Коло. 2006.
5. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. К.: Либідь, 1997. 374 с.
6. Горбенко, С.С. Гуманізація освіти у контексті культури і ціннісних пріоритетів. (Уклад.) С.С.Горбенко. Режим доступу: http://www.culturalstudies.in.ua/knigi_7_18.php.
7. Державний стандарт початкової освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р., № 87). URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennyaderzhavnogo-standartupochatkovoyi-osviti>
8. Дубасенюк О. Модернізація системи освіти в Україні в умовах сучасних глобалізаційних процесів. Освітні реформи: місія, дійсність, рефлексія. (Монографія). Київ : Едельвейс. 2013.
9. Енциклопедія освіти (Ред.-упоряд.) В.Г.Кремень. Київ : Юрінком Інтер. 2008.
10. Зеленов Є.А. Духовні основи планетарного виховання студентської молоді. Духовність особистості: методологія, теорія і практика. 2016. №6 (75). С.63-69.

11. Зеленова А. Ноосферна педагогіка як засіб планетарного виховання учнівської молоді. Духовність особистості: методологія, теорія і практика 2015. №4 (67). С.26-31.
12. Капська А., Ковальчук О.В. Деякі підходи до змісту дефініції «гуманістичні цінності». Гірська школа українських Карпат. 2013. №8-9. С.201-204.
13. Кoberник Л.О. Роль та місце ціннісних орієнтацій у формуванні особистості. Наука і освіта : науково-практичний журнал південного наукового центру АПН України. Одеса. 2008. №4-5. С.28- 33.
14. Лавроненко О.М. Виховання в учнів початкових класів гуманістичних цінностей у позаурочній діяльності (Автореф. дис. канд. пед. наук) Київ. 2008.
15. Лейчук А.О. Формування ціннісних основ гуманістичної позиції майбутніх педагогів. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. праць. Київ- Житомир. Кн. 2. 2008.
16. Методика навчання української мови в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. (За наук. ред). М.С.Вашуленка. К.: Літера ЛТД, 2011. 364с.
17. Навчальні програми для 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою. Українська мова. 1-4 класи, Літературне читання. 1-4 класи. К.: Перун, 2012-2017 390 с.
18. Підготовка майбутнього вчителя до морального виховання учнів: Навч. посібник / Авт. кол.: В.К.Демиденко (керівник) та ін. К.: ІЗМН, 1996. 204 с.
19. Педагогический энциклопедический словарь (Ред). Бим-Бад. Б. М. Москва : Большая Российская энциклопедия. 2008.
20. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті (Монографія). (Гол.ред.) С.О.Сисоєва, Київ. ВІПОЛ, 2001.
21. Петрушенко В.Л. Філософський словник: терміни, персоналії, сентенції. Львів : Магнолія, 2011. 2006 с.

22. Політологічний енциклопедичний словник (Ред.) Ю. С. Шемшученко та ін. Київ : Генеза. 2005.
23. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. (Ред.) Пометун О.І. Київ : А.С.К. 2006.
24. Помиткін Е. Психологічне забезпечення духовного розвитку дитини. Київ. 2008.
25. Поніманська Т.І. Підготовка педагога до виховання дітей старшого дошкільного віку в світлі гуманістичної парадигми. Науковий вісник Донбасу. 2013. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2013_4_46
26. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 р. Дата оновлення: 06.09.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>
27. Роганова М.В. Виховання духовно-моральних цінностей у студентів вищих навчальних закладів як педагогічна проблема. Вісник Львів. ун-ту Сер. пед. 2006. Вип. 21. Ч. 1. С.98–103.
28. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти : підручн. К. : Грамота, 2012. С.373.

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

Рецензія на курсову роботу

Здобувача вищої освіти _____
(прізвище, ім'я та по батькові)

Код, найменування спеціальності _____,
який навчається в групі _____

Курсова робота з _____
(найменування навчальної дисципліни)

Тема _____
_____

Реєстраційний No _____ Дата одержання роботи «__» _____ 20__ р.

Оцінка _____ Дата повернення роботи «__» _____ 20__ р.

Рецензія _____
(вчене звання, прізвище, ім'я та по батькові)

ЗМІСТ РЕЦЕНЗІЇ

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____
(підпис)